

Asia: VN/12128/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi luonnonsuojelulaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Luonnonsuojelulain lukukohtaiset kommentit

1 luku Yleiset säännökset

Sámi árvvut ry keskittyy lausunnossaan ennen kaikkea luonnonsuojelulain saamelaisia koskevien esityksien ja saamelaisiin vaikuttavien esitysten käsittelyyn. Yhdistys pitää luonnonsuojelulain uudistusta hyvin tärkeänä ja uudistus sisältää useita tärkeitä ja kannatettavia asiakokonaisuuksia.

1 § Lain tavoite

Sámi árvvut ry kannattaa, että lain tavoitteisiin otetaan ilmastonmuutokseen sopeutumisen ja ilmastonmuutoksen hillinnän edistäminen sekä kansalaisten luonnontuntemuksen ja ympäristötietoisuuden lisäämistä. Luonnon monimuotoisuuden heikkenemistä ja ilmastonmuutosta ei voi ratkaista erillisinä kysymyksinä. Ilmastolain ja luonnonsuojelulain uudistuksen myötä toivottavasti käytännön luonnonsuojelu- ja ilmastotyö tehdään yhä enemmän yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa.

Viranomaisten velvollisuus on varmistaa perusoikeuksien toteutuminen, koskien myös lainsäädännön valmistelua. Ympäristön säilyminen elinvoimaisena on edellytys muiden perusoikeuksien toteutumiselle ja saamelaisille oikeus puhtaaseen, monimuotoiseen ja turvalliseen ympäristöön on edellytys perinteisten saamelaiselinkeinojen harjoittamiselle. Perustuslain esitöiden (HE 309/1994) mukaan nykyisten ja tulevien sukupolvien tarpeet ympäristöön tulee ottaa oikeudenmukaisesti huomioon. Lakiehdotuksen perusteluissa tulisi vahvemmin korostaa julkisen vallan perustuslaillista velvollisuutta, huomioiden saamelaisten perusoikeudet ja osallistumisoikeudet.

Sámi Árvvut ry esittää pohdittavaksi uusia toimintatapoja luonnonsuojelulain toimeenpanemiseksi sekä biodiversiteettisopimuksen toimeenpanemiseksi. Yhdistys ei luonnollisestikaan tiedä, miten luonnonsuojelulain valmistelussa on tehty yhteistyötä Saamelaiskäräjien kanssa, mutta esittää harkittavaksi, että Saamelaiskäräjät, Kolttien kyläkokous ja ympäristöministeriö pohtisivat, miten biodiversiteettisopimuksen artikla 8(J) huomioitaisiin luonnonsuojelulain uudistuksessa. Yhdistyksen käsityksen mukaan lakiehdotusta ei ole käsitelty myöskään kansallisessa artikla 8(j)-asiantuntijatyöryhmässä, ja esittää että ehdotusta käsiteltäisiin myös työryhmässä.

Yhdistys kiinnittää huomiota kansainväliseen ihmisoikeuskäytäntöön, mainiten YK:n alkuperäiskansajulistuksen, YK:n ihmisoikeuskomitea, joka on ilmaissut huolensa saamelaisten puutteellisista osallistumismahdollisuuksista ja rajallisesta päätöksentekovallasta maa- ja luonnonvarakysymyksissä (loppupäätelmät Suomen määräaikaisraporttiin 22.8.2013, CCPR/C/FIN/CO/6). Myös kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskevaa kansainvälistä yleissopimusta valvova komitea esitti vuonna 2017 Suomelle antamissaan suosituksissa (CERD/C/FIN/CO/23) huolensa siitä, ettei saamelaisten oikeuksia perinteisiin maa-alueisiinsa suojella riittävästi ja ettei saamelaisiin vaikuttavissa hallituksen toimissa noudateta johdonmukaisesti vapaan ja tietoon perustuvan ennakkosuostumuksen periaatetta. Yhdistys näkee, että luonnonsuojelulain mukaisissa toimissa tulee laajemmin toimeenpanna Suomen kansainvälisiä velvoitteita alkuperäiskansa saamelaisia kohtaan. Yhdistys esittää, että tätä kokonaisuutta pohdittaisiin lain jatkovalmistelun yhteydessä.

Yhdistys kiinnittää huomiota myös siihen, että luonnonsuojelulain toimeenpano edellyttää kokonaisuudessaan lisää resursseja, valvontaa ja ohjausta. Saamelaisten kotiseutualueella matkailu luonnonsuojelualueilla on lisääntynyt ja lieveilmiöinä on havaittu roskaamista, luvatonta maastoliikennettä jopa henkilöautoilla ja luvatonta parkkeerausta. Metsähallituksella on vastuu suojelualueiden hoidosta ja käytöstä. Maastossa on havaittu suurena ongelmana eroosiota mönkijäreiteillä ja mönkijäreittien levenemistä. Tämä voitaisiin estää tehokkaasti rakentamalla pitkospuita eroosioherkille alueille tehden läheistä yhteistyötä poronhoitajien kanssa. Vilkkaimmilla reiteillä tulee olla käytössä myös roskien jättopaikkoja. Kokemuksenne mukaan kaikki matkailijat eivät noudat ohjeistusta eivätkä huolehdi omien jätteidensä hävittämisestä ja kuljettamisesta pois suojelualueilta ohjeiden mukaisesti. Sellaisia kohteita ei saa mainostaa turisteille, jos liikkumiseen ei ole järjestetty riittävää infrastruktuuria kuten parkkipaikkoja. Muuten vaarana on luvaton maastoliikenne, parkkeeraus yksityisten maille ja esteitä kulkemiselle maastossa esimerkiksi poronhoitajille.

Yksi merkittävästi keskustelua herättänyt seikka on porojen lisäruokinta, joka on yleistynyt myös saamelaisten kotiseutualueella. Lisäruokinta on keino sopeutua ilmastonmuutokseen ja alueellisesti ainoa mahdollisuus jatkaa poronhoitoa. Kaikissa siidoissa lisäruokintaa ei harjoiteta. Selvyden, vuorovaikutuksen, luonto- ja elinkeinoarvojen turvaamiseksi olisi tarkoituksenmukaista, että porojen mahdollista lisäruokintaa suojelualueilla käsiteltäisiin hoito- ja käyttösuunnitelmien laadinnan yhteydessä ja yhteen sovitettaisiin eri tarpeita. Suunnitelmissa voitaisiin ohjata maastoruokinta luontoarvojen ja poronhoidon kannalta tarkoituksenmukaisimmille alueille poronhoitajien ja

viranomaisten hyvällä yhteistyöllä. Porojen maastoruokinta suojelualueella voitaisiin myös alueellisesti kieltää hoito- ja käyttösuunnitelmassa, mikäli poronhoitoyhteisö pitää sitä ehdottoman tarpeellisenä. Paimennustarkoituksessa tehtyä vähäistä lisäruokintaa ei tulisi rajoittaa, mikäli se on välttämätöntä mm. vaikeista pinnanmuodoista johtuen ja porojen ja paimenien turvallisuuden takaamiseksi (esim. heikot jäät).

Yhdistys haluaa myös tuoda esille sen, että saamelaisten kotiseutualueella ei saa tukea sellaisten eliölajien tuloa alueelle, jotka eivät kuulu alueen luontoon. Kotiseutualueella on havaittu, että esimerkiksi alueelle vieraita eliölajeja, jotka eivät ole kuuluneet alueen luontoon, kuten merikotkaa, on ruokittu alueella. Yhdistys ei myöskään kannata tulokaslajien ruokkimista, kuten metsäkauriin ruokintaa, jota harjoitetaan saamelaisten kotiseutualueella. Tulokaslajikysymystä tulisi käsitellä myös alueellisena kysymyksenä. Saamelaisten kotiseutualueella on oma, arktinen eliöstönsä, joista suuri osa on uhanalaista. Arktisen eliöstön suojelua tulee lisätä ja samanaikaisesti estää alueen luonnolle vieraiden tulokaslajien tulo alueelle. Näemme, että luonnonsuojelulaissa tulisi huomioida kattavammin arktisen luonnon suojelu.

3 § Määritelmät

Yhdistys esittää, että kohtaan 5 olisi hyödyllistä lisätä viittaus myös biodiversiteettisopimuksen artiklaan 10 (c) koskien kulttuurisesti ja ympäristöllistä kestävästä tavanomaisesta käytöstä.

6 § Saamelaiskulttuurin suoja

Yhdistys kannattaa esitettyä pykälää. Yhdistys kiinnittää kuitenkin huomioita terminologiaan, jonka olisi tärkeää olla yhdenmukainen eri laeissa ristiriitaisuuksien ja tulkintaerimielisyyksien välttämiseksi. Nyt esityksessä lukee ”ei aiheudu yksinään tai yhdessä muiden toimintojen kanssa vähäistä suurempaa heikennystä saamelaiskulttuurin harjoittamisen edellytyksiin”. Vesilaissa vastaava muotoilu on: 8 § ”ei vähäistä suuremmassa määrin heikennä saamelaisten mahdollisuuksia käyttää heille alkuperäiskansana kuuluvia oikeuksia ylläpitää ja kehittää kulttuuriaan sekä harjoittaa perinteisiä elinkeinojaan”. Yhdistys on havainnut, että eri laeissa heikentämiskielto kirjoitetaan vähän eri tavoin. olisi hyödyllistä, jos sanamuodot seuraisivat toisiaan.

8§ Selvilläolo

Yhdistys kannattaa esitystä ja se on hyvin perusteltu, koska tietoisuus luonnon monimuotoisuudesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä on lisääntynyt ja tietoa on laajasti saatavilla eri lähteistä. Pykälä edellyttää kuitenkin, että tieto kootaan keskitetystä yhteen lähteiseen niiden tietojen osalta, jotka voidaan julkisuuslain nojalla julkistaa. Tieto pitää olla saatavilla helposti yhden verkkosivuston alaisuudesta. Toimijat joutuvat vaikeaan tilanteeseen, mikäli joutuvat keräämään tietoja useista eri

rekistereistä. Ottaen huomioon § 6, on tarkoituksenmukaista, että pykälään lisättäisiin maininta selvilläolovelvoitteesta saamelaiskulttuurille ja elinkeinoille kohdistuvista vaikutuksista.

9 § Ympäristötietoisuus

Esitetty pykälä on hyvin kannatettava ja tärkeä. Yhdistys kiinnittää huomioita siihen, että ympäristökasvatus tulee suhteuttaa alueellisiin, kulttuurisiin ja kielellisiin olosuhteisiin. Esimerkiksi saamelaisten kotiseutualueella ympäristökasvatus on hyvin erilaista kuin kaupunkialueilla, ja ympäristöhaasteet ovat hyvin erilaisia eikä verrattavissa täysin toistensa kanssa. Ympäristökasvatuksessa tulee saamelaisten osalta huomioida myös saamelaisten luonnon monimuotoisuuteen liittyvä perinteinen tieto. Yhdistyksen näkemyksen mukaan pykälä olisi tarpeen vähintään lain perusteluissa tarkentaa siten, että saamelaisten kotiseutualueella saamelaisille suunnattu ympäristökasvatus annetaan saamelaiskulttuurin mukaisesti ja saamen kielellä saamelaisten perinteistä tietoa tukien ja kunnioittaen. Tämä edellyttää myös resursseja materiaalin tuotantoon, koska saamen kielistä ympäristökasvatusmateriaalia on saatavilla vain vähän ja hajanaisesti. Materiaalien lisäksi ympäristökasvatuksen tulisi nivoutua yhä enemmän käytännön ympäristökasvatukseen, eli liikkumiseen luonnossa, oppimalla luonnosta ja saamelaisten perinteisestä tiedosta kulttuurin mukaisesti. Saamelaisten kotiseutualueella ei ole olemassa luontokerhoja ja ylipäätään mahdollisuudet harrastustoimintaan ovat vähäisemmät. Saamelaiskäräjien yhteydessä toimii saamelainen lastenkulttuurikeskus Mánnu, joka järjestää saamen kielistä ja kulttuurin mukaista toimintaa saamelaislapsille ja nuorille. Keskusta olisi mahdollista laajentaa myös ottamalla mukaan saamelaisen ympäristökasvatuksen, mutta tämä edellyttää lisäresursseja ja ympäristöministeriön, opetus- ja kulttuuriministeriön ja Saamelaiskäräjien yhteistyötä.

2 luku Luonnonsuojelun viranomaiset ja muut toimijat

§ 13 Luontopaneeli

Lakiesityksessä esitetään luontopaneelin perustamista. Yhdistys kannattaa esitystä ja vaikuttaa, että sen tehtävät olisivat analogisia ilmastopaneelin kanssa. On hyvin tärkeää, että luontopaneelin alaisuuteen perustaa nk. artikla 8(j) paneeli, saamelainen luontoneuvosto, joka voisi toimia saman tyyppisesti kuin ilmastolakiin esitetty saamelainen ilmastoneuvosto ja elin voisi korvata nykyisen artikla 8(J)-asiantuntijatyöryhmän, joka on nyky muodossaan ennen kaikkea tiedonvälityselin ilman todellisia resursseja ja mahdollisuuksia toimia. Tehtävät koskisivat saamelaisen perinteisen tiedon ja luonnon käytön tilan seurantaa, osallistumista luonnon monimuotoisuuden suojelun suunnitteluun

ja tiedonvälitykseen. Paneelin tulisi koostua perinteisen tiedon haltijoista sekä tiedeyhteisön edustajista. On myös järkevää, että luontopaneeli korvaisi kansallisen biodiversiteettityöryhmän.

3 luku Luonnonsuojelusuunnittelu

Yhdistyksen käsityksen mukaan olisi hyödyllistä uudistaa myös luonnontilan seuranta ja tavoitteen asettelua. Valtioneuvoston periaatepäätös luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi (nk. Luonnon puolesta päätös) ja siihen liittyvä toimintaohjelma ovat verrattain raskaita ja vaikeasti seurattavissa olevia kokonaisuuksia. Yhdistys esittää harkittavaksi keskusteluissa esille olleen luontovuosikertomuksen laatimisen, jossa selvitettäisiin luonnon monimuotoisuuden tilaa. Koska laissa esitetään läheinen yhteys ilmastolakiin, olisi perusteltua, että luonnonsuojelulain toimeenpanoa koskevat tavoitteet ja strategiat noudattaisivat samaa sykliä ilmastoa koskevien suunnitelmien kanssa. Tämä mahdollistaisi uusia ja tehokkaita synergiaetuja vähentäen päällekkäisyyksiä ja helpottaen seurantatyötä. Vuosikertomuksen laadinnasta vastaisi luontopaneeli. Olisi myös tarkoituksenmukaista, että sen yhteydessä raportoitaisiin saamelaisten luonnon monimuotoisuuteen liittyvän perinteisen tiedon ja luonnonkäytön tilasta (artikla 10 c biodiversiteettisopimuksessa). Yhdistys on huolissaan siitä, että menettelytapa on raskas eikä riittävän vaikuttava. Luontopaneeli tulisi sitoa myös tarkemmin luonnonsuojelulain strategiseen suunnitteluun.

4 luku Luonnon monimuotoisuuden suojelun ja hoidon tukeminen

§ 18 Osallistuminen ja vuorovaikutus

Yhdistys kiinnittää huomiota siihen, että esityksessä ei mainita kulttuurisia näkökohtia. Ne täytyisi lisätä, koska maisemalla ja luonnolla on hyvin merkittäviä kulttuurisia ulottuvuuksia ja vaikutuksia. Osallistumisen ja vuorovaikutuksen osalta olisi tärkeää lisätä, että saamelaisten kotiseutualueen hoidon ja käytön suunnittelussa noudatetaan Akwé :Kon – menettelytapaa.

31 § Avustus luonnon monimuotoisuuden suojelun ja hoidon edistämiseen

yhdistys esittää, että tässä yhteydessä säädettäisiin myös avustuksesta ympäristökasvatukseen sekä otettaisiin huomioon saamelaiskulttuurin erityispiirteet ja rahoitusta voitaisiin myöntää myös saamelaisen kulttuurimaiseman ja luonnon monimuotoisuuteen liittyvän perinteisen tiedon tukemiseen.

5 luku Euroopan yhteisön Natura 2000 -verkosto

-

6 luku Luonnonsuojelualueet

-

7 luku Luontotyyppien suojele

-

8 luku Eliölajien suojele

51§ Poikkeukset kansallispuistojen ja luonnonpuistojen rauhoitussäännöksistä

Yhdistys kannattaa haitallisten vieraslajien, kuten minkin ja supikoiran torjunnan mahdollistamista luonnonsuojelualueilla. Saamelaisten kotiseutualueella naalikannan palauttaminen edellyttää myös ketun pyynnin mahdollistamista suojelualueilla. Kettu ei kuulu tunturialueiden perinteiseen eliöstöön ja on siellä tulokaslaji.

58 § Luonnonsuojelualueen hoito- ja käyttösuunnitelma

Säädöksessä esitetään, että ” Hoito- ja käyttösuunnitelma laaditaan saamelaisten kotiseutualueella vuorovaikutuksessa asianomaisten saamelaisyhteisöjen ja yhteistyössä Saamelaiskäräjien kanssa siten, että saamelaisten perinteinen tieto on osa suunnittelun tietoaineistoa. Perinteisen tiedon hankkimisessa ja hyödyntämisessä noudatetaan vapaan, tietoon perustuvan ennakkosuostumuksen periaatetta.”

Säädöksen teksti kuvaa vain suunnitelman tietopohjaa, mutta saamelaisyhteisöä ei sinänsä hyödytä, että perinteinen tieto on huomioitu suunnitelmassa, mikäli se ei konkretisoidu toimenpiteiksi. Pykälää voisi täten muokata ja viitata Akwé: Kon -menettelytapaan.

Saamelaisia koskevan säädöksen osalta yhdistys esittää lisättäväksi, että koltta-alueen yhteistyötä on tehtävä kolttien kyläkokouksen kanssa hoito- ja käyttösuunnitelman laadinnan yhteydessä.

Yhdistys esittää seuraavaa muotoilua: Hoito- ja käyttösuunnitelma laaditaan saamelaisten kotiseutualueella vuorovaikutuksessa asianomaisten saamelaisyhteisöjen, Saamelaiskäräjien ja koltta-alueella Kolttien kyläkokouksen kanssa saamelaisten luonnon monimuotoisuuden liittyvän perinteisen tiedon huomioiden, toimenpiteiden vaikutukset perinteiseen tietoon ja luonnonkäyttöön sekä suunnitteleamalla toimenpiteet siten, että ne tukevat ja edistävät luonnon monimuotoisuuteen liittyvää perinteistä tietoa ja tavanomaista luonnonkäyttöä sekä eivät aiheuta vähäistä suurempaa haittaa saamelaiskulttuurille ja perinteisille saamelaiselinkeinoille.

83§ Kuolleena tavattu rauhoitettu eläin

Tässä pykälässä on nykykäytännössä ristiriita yleisen lain tavoitteen (Luku 1) kanssa: ”kansalaisten luonnontuntemuksen ja ympäristötietoisuuden lisääminen ja saamelaisten perusoikeuksien toteutuminen. Kuolleita eläimiä pitäisi olla mahdollisuus saada näytteille museoihin, luotokeskuksiin ja vastaaviin laitoksiin sekä hyödyntää saamen käsityön raaka-aineena. Saamelaiset ovat pyytäneet eri vesilintuja, kuten kuikkaa käsityön raaka-aineeksi. Kuolleita kuikkia on tavattu mm. verkoista. On resurssien tuhlaamista, jos kuollutta eläintä ei saa hyödyntää perinteisiin käsitöihin tai ympäristökasvatukseen. Rauhoitettujen eläinten käsittelyyn, hyödyntämiseen ja merkityksen liittyvä tietotaito katoaa, kun sitä ei voi käyttää. Pelkotila siitä, että kuolleena löydettyjen eläimien hyödyntäminen johtaisi luvattomaan pyyntiin on perusteeton ja metsästysrikos. Jos kuolleelle eläimelle on merkityksellistä käyttöä, on kestävän kehityksen vastaista olla sitä hyödyntämättä.

9 luku Vaihdamta, maahantuonti ja maastavienti

-

10 luku Maiseman suojelu ja hoito sekä luonnonmuistomerkit

92 § Maisemanhoitoalueen perustaminen

Yhdistys esittää vastaavaa muotoilua saamelaisten osallisuutta koskevien kohtien osalta kuin § 58 osalta.

11 luku Ekologisen kompensaation toteuttaminen

-

12 luku Alueiden hankinta luonnonsuojelutarkoitukseen ja korvaukset

-

13 luku Luonnonsuojelun tiedonhallinta ja päätöksistä tiedottaminen

-

14 luku Luonnonsuojelun valvonta, hallintopakko ja rangaistukset

-

15 luku Muutoksenhaku

-

16 luku Voimaantulosäännökset

-

Huomiot muihin lakeihin ehdotettuihin muutoksiin

Huomiot muutoksista, joita on ehdotettu muihin lakeihin

-

Luonnonsuojelulain uudistuksen tavoitteiden saavuttaminen

Miten lakiehdotus kokonaisuutena vastaa sille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen?

-

Ilmastonmuutoksen hillintä

Miten näette ilmastonmuutoksen hillinnän luonnonsuojelulain ehdotettuna tavoitteena?

-

Ekologisen kompensaation eli luonnonarvoille aiheutuvien heikennysten hyvittäminen

1) Miten ehdotettavat ekologisen kompensaation säännökset vaikuttavat luonnonsuojelulain tavoitteiden saavuttamiseen?

-

2) Miten ehdotettavat ekologisen kompensaation säännökset vaikuttavat toimialojen suunnittelemiin hankkeisiin?

-

Malminetsintä luonnonsuojelualueilla

Pidättekö tarkoituksenmukaisena rajoittaa malminetsintää luonnonsuojelualueilla

1) ehdotetulla tavalla poistamalla viranomaisen mahdollisuus myöntää lupa malminetsintään valtion luonnonsuojelualueilla?

Valtion luonnonsuojelualuiden rajaaminen malminetsinnän ulkopuolelle on hyvin kannatettava. ,
Tämän lisäksi kaikki luonnonsuojelualueet (vanhat ja uudet, valtion ja yksityiset) ja muutkin kuin luonnonsuojelulla suojellut Natura 2000 -alueet pitää säätää malminetsinnältä kielletyiksi alueiksi.

2) muulla tavalla (miten)?

-

Muut huomiot

Muita huomioita esityksestä

-

Juntunen Suvi
Sámi Árvvut rs